

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' -9744220-08

דוא"ל:

rg5740@gmail.com

גליון 202 שבט תשע"ז

העלון מוקדש לעילוי נשמת המנוח יוסף בן דוד ועיונה שלומי ז"ל ע"י רעייתו מרגלית תח'

פרשת בשלח

ישועה ממקור ישועת אבותינו. ועל כן אמר רבי אלעזר למר עוקבא שעליו לאחוז בפלך השתיקה כשם שעשו ישראל בהיותם בים סוף, שהחרישו ושתקו ולא השיבו דבר לפרעה וחילו, ובעבור כן יזכה שאויביו יפלו "חללים" כלומר "חלל ים", כמו מצרים שטבעו ומתו חללים בים. [ואכן הגמרא מספרת שם שמיד נענשו אויביו של מר עוקבא].

ומעתה בין נבין שאף אמנם ש"קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף", ו"קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף", אך גם פתרונו של מניעות ועיכובים אלו טמון בקריעת ים סוף, שאם ידע האדם לשתוק ויעשה עצמו כחרש בבחינת "ואתם תחרשו", הרי שמי שקרע את הים עבור אבותינו יקרע עבורו את ה"ים" האישי שלו ויזכה להיוושע ממצוקותיו.

מהו הפירור שלך ?

"וישם את הים לחרבה ויבקעו המים" (יד, כא)

בתהלים (קלו, יג) נאמר "לגזור ים סוף לגזרים", ופירשו חז"ל (פסיקתא זוטרתא) שנבקע ונחלק הים ליב' גזירים כנגד השבטים, וכל שבט צעד בשביל מיוחד שנוצר עבורו בתוך הים. וביאר השפת אמת (פסח תרס"ד) שעשה הקב"ה כן להודיע שכל שבט ושבת כדאי וראוי הוא לגזור ולקרוע את הים בעבורו.

ברם מלבד זאת נאמר (שם עד, יג) "אתה פוררת בעוז ים", ודרשו חז"ל (במכילתא) שנעשה הים פירורים פירורים. ועל פי דרכו הנ"ל פירש השפת אמת שהים נחלק לפירורים של שבילים רבים, ולכל יהודי היה שביל מיוחד ומסויים בתוך הים שרק הוא הלך בו. ועשה הקב"ה כן להודיע שכל איש מישראל ראוי הוא שיקרע הים בשבילו.

ונראה בעומק הענין, כי הנה אם היה הים נקרע ונחצה רק לשנים או ליב' גזירים בלבד, היו כאלה שחושבים שאני לכשעצמי אינני ראוי ואין בי מעלה או קדושה מיוחדת, ואני זוכה לנס קריעת הים רק בגלל היותי חלק מהציבור או מהשבט שהים נקרע בפניו. ועל כן רצה הקב"ה ללמד לישראל שבעיניו כל אחד מהם הנו בן יחיד ויש לו מעלה עצמית מיוחדת עד כי כדאי הוא לשדר עבורו סדרי בראשית ולקרוע את הים בפניו. ולכן פורר ברוב חסדיו את הים לפירורים פירורים וסלל בו שבילים מיוחדים ואישיים עבור כל אחד מבניו היחידים.

וצרף לזה את דברי הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל (תפארת שמשון במדבר עמ' קט'), שלכל יהודי יש נקודה מסויימת שבה הוא חד בדרא! כי הקב"ה לא מסתכל עליו רק כמכלול של עם, אלא מחשיב כל יהודי ויהודי כבן יחיד, ולכן נטע בכל אחד מאיתנו נקודה ייחודית שבה הוא נעלה יותר משאר בני דורו. ומי שאינו מודע לנקודה זו שבפנימיותו, צריך להתבונן בעצמו ולמוצאה, כי קיימת היא בכל אחד.

ונוסף לזה את דברי חז"ל (סנהדרין לו, א) "לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם", וכפי שפירשם באופן נפלא האמרי אמת (בראשית תרע"ג), ש"בשבילי" הוא מלשון דרך ושביל, שלכל אחד ואחד יש שביל מיוחד שיעד לו ה' לצעוד בו ולתקן את המוטל עליו, מה שאין אף אדם אחר יכול לעבור בשביל זה ולתקן, ולשם כך הוא נברא, ואם לא יעשה זאת ישאר העולם חסר וכאילו לא היה כדאי להיברא.

בדברים אלו יש עידוד רב, ובייחוד בדורנו שנתרבו ספסלי בית המדרש, ופעמים שהאדם נחלש בדעתו באומרו, מה תועלת יש בי ומה מוסיף אני

הירקן הערבי נזף באברך שקנה מנגו במחיר יקר לברכת שהחיינו

"ויקח משה את עצמות יוסף עמו" (יג, יט)

במדרש (שכל טוב סי' יט) אמרו "ויקח משה את עצמות יוסף עמו. להודיע חכמתו של משה, שכל ישראל היו עסוקים בביזה, ומשה עוסק במצוות, ועליו הכתוב אומר חכם לב יקח מצוות". וממנו למדנו עד כמה צריכות המצוות להיות חביבות בעיני האדם, וכמה יש לו לדרוך אחריהן ולבקשן יותר מכסף ומזהב.

והרבנית קניבסקי ע"ה היתה רגילה לספר את המעשה דלהלן המלמדנו את שכר חיוב המצוות (הובא בספר 'הרבנית' עמ' 188). מעשה באברך מכולל עץ חיים שהיה נכנס בקביעות לחנות של ערבי אחד במחנה יהודה שהיה מוכר פירות וירקות, ומבקש לדעת בכל פעם האם הגיע פרי חדש. הפרוטה לא היתה מצייה בכיסו, אך הוא היה מחבב את ברכת שהחיינו ומהדר לברך על כל פרי חדש שהגיע לשוק אף אם מחירו היה יקר מאד. באחד הימים אמר לו המוכר שהגיע מנגו אך מחירו רב. והאברך כמנהגו לא הניד עפעף ובחדרוה של מצוה הוציא את ארנקו ושילם את המחיר הנקוב כדי לזכות לברך עליו שהחיינו.

מחזה זה של אדם הקונה בשמחה מוצר יקר שמחירו עתיד לרדת בקרוב רק כדי לברך עליו, נשגב מבינתו של הערבי. והוא שלף מרצפת אבן מקרקע החנות והראה לאברך כסף רב שמונח תחתיה. "הרואה אתה? כל הכסף הזה שמור עמי כאן", אמר לאברך בפליאה, "ואף על פי כן אינני קונה פירות במחירים כאלו. ואתה משלם סכום כזה רק בשביל ברכה?!". ימים ספורים חלפו, והערבי מת בפתאומיות וחנותו עמדה למכירה. האברך מיהר לקנותה וזכה בכל הכסף המוחבא תחת המרצפות... ללמדך שחביבות הברכה שהיתה יקרה וחשובה בעיניו עמדה לו שיזכה לשכר כבר בעולם הזה.

שתוק ותראה ישועות

"ה' ילחם לכם ואתם תחרישו" (יד, יד)

מרגניתא טבא מצאנו בפירוש רבינו חיים פלטיאל [תלמיד חבר של המהר"ם מרוטנבורג] בפסוק זה: "תחרישו חסר יו"ד. שכשתהיו חרש, שאתם שומעים חרפתכם ושותקים, הקב"ה ילחם לכם". כלומר שהתשועה הגדולה שעשה הקב"ה לישראל בקריעת הים היתה בזכות מה ששמעו את מצרים מחרפים ומגדפים אותם ושתקו ולא השיבו דבר.

והנה במסכת גיטין (ו, א) אמרו שהיו אנשים שגידפו וחירפו את מר עוקבא ביותר, ושלא לשאול את רבי אלעזר האם מותר לו למסרם למלכות מכיון שהם גורמים לו צער רב. אך רבי אלעזר אמר "דום לה' התחולל לו. דום לה' והוא יפילם לך חללים חללים".

ובספר ייטב פנים (לבעל ייטב לב, בשפת הים אות ה') דקדק מדוע נקט בלשון רבים "חללים חללים", ולא אמר בלשון יחיד "חלל חלל". ופירש, שכאשר אדם נמצא בצרה ומבקש להיוושע, העצה עבורו היא לעשות איזה מעשה שבו אחוזו אבותינו בעת צרה, ועל ידי כן ימשיך על עצמו

חממה בת אהרן שיעירי ע"ה
חנן בן רחל קוש ז"ל
אברהם בן חממה קרואני ז"ל

מנטה מרגלית בת רזולה ע"ה ע"י זרזק
אליהו בן רחל חלפון ז"ל
רחל בת ג'זלי כמזונה חלפון

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאז'ה בת תאג'ה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
עביה בת סרה ע"ה

אתה הראת לדעת עד כמה האדיר האגלי טל את חשיבות הטעם וההנאה והעונג מן הלימוד, עד שהתנה תנאי שאין התורה נבלעת באדם אלא בלימוד שנהנה ומתענג ממנו, וזאת כאמור רק על ידי שעמל ומתייגע במחשבתו להבין סברתו וטעמו של דבר.

לעולם, והרי יש רבים טובים ממני, חכמים צדיקים ונבונים, וכי רק אני חסר לבורא עולם. והתשובה היא שכן, אתה בן יחיד ואהוב, ויש בך משהו מיוחד בעיני הקב"ה שאין באף אחד אחר. ולכן הבה נתחזק ונאמין בכוחנו וביכולתנו, ונצטרך בשביל שסלל עבורנו המכין מצדדי גבר.

כשהחפץ חיים ביקש לצאת ולהילחם בשלטון

הרוסי...

"ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" (ז', ח)

בצאת ישראל ממצרים אירעו בדרכם שתי מלחמות: מלחמת פרעה, ומלחמת עמלק. ובליקוטי שיחות (ח"א) עמד על השוני וההבדל שבין מלחמות אלו, שבראשונה נצטוו "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" (לעיל יד, יד), ואילו בשנייה: "צא הלחם בעמלק", מלחמה גשמית כפשוטה, והבדל זה אומר דרשני.

וביאר, שעמלק נלחם בישראל בדרכם לקבלת התורה בהר סיני, וביקש לזנוב בהם ולצנן את התלהבותם וחשקם בקבלת התורה ולרפות ידיהם הימנה בבחינת "אשר קרך בדרך". וכשיש מאן דהוא המאיים ומבקש לצנן ולקרר ולמנוע את קבלת התורה, הרי שההנהגה הנדרשת באותה עת היא למסור נפש ולהילחם בו. אולם פרעה לא נלחם בעצם קבלת התורה אלא רק ביקש להחזיר את ישראל לרשותו ולשעבדם, ובמלחמה מסוג זה לא נדרשת מאיתנו מסירות נפש בפועל, אלא "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון".

ובטעם החילוק נראה על פי מה שיסד הגאון רבי אלחנן וסרמן (קובץ הערות בסופו, בביאורי אגדות סי' י') שיש ב' מיני גזירות על ישראל: גזירות שהשי"ת גזר, וגזירות שהשטן גזר על פי רשות שניתנה לו מאת ה'. וכיצד נדע להבחין בגזירה האם היא מה' או מהשטן? התשובה היא שאם הגזירה היא על הגוף או על עניינים גשמיים הרי שזו גזירה מעם ה', אך אם הגזירה היא על הרוח, לבטל תורה ומצוות, הרי זה מעשה שטן, כי לעולם אין ה' גזר לבטל תורה מישראל.

ובזה ביאר את החילוק בין חנוכה לפורים, שבחנוכה הגזירה היתה על קיום התורה והוא מעשה שטן, ובוה לא מספקת תפילה אלא יש להילחם ולמסור נפש כמעשה החשמונאים ורק כך תבטל הגזירה, אך בפורים הגזירה היתה על הגוף [שגם אם היו ממירים דתם לא היה מקבלם], וזו גזירה מה', ולכן לא תועיל כאן יציאה למלחמה כי אם תפילה ותחנונים לפניו ית' שיקרע ויבטל את רוע הגזירה.

ואף כאן, מלחמת עמלק שתכליתה למנוע מישראל את קבלת התורה היתה מעשה שטן, וביטולה יתכן רק על ידי מסירות נפש, ולכן "צא הלחם בעמלק", אך מלחמת פרעה שתכליתה שעבוד הגוף היא גזירה מה', ובוה אין לנו לצאת להילחם אלא רק להתפלל, ועל כן אמר להם משה "התיצבו", וכפי שפירש האור החיים הקד' שיתייצבו ויעמדו בתפילה, והוסיף ואמר "ואתם תחרישון", כלומר "תרבו בתפילה להשמיע במרום קולכם להחריש למידת הדין".

הגר"א וסרמן אף ציטט מדברי מרן החפץ חיים זצ"ל שאמר בזמנו אודות גזירות השלטון הרוסי שכילו ועקרו כל סממן יהודי, שמיד כשהתחילו גזירות אלו היו צריכים ישראל למסור נפש ולצאת להילחם כנגדם וכך היה כח השטן נחלש, ומשלא עשו כן הצליחו אותם רשעים והעבירו על דת רבבות רבבות יהודים ר"ל. והיינו כיסוד הנ"ל שגזירות על קיום תורה ומצוות הם מעשה שטן, והסיכוי היחיד לבטל אותן הוא רק במסירות נפש. וכמו כן כל יחיד ויחיד שיש לו מניעות ברוחניות הרי זה מעשה שטן, וכדי לבטלן עליו לאזור עוז ולמסור נפש להתפלל וללמוד תורה ולקיים מצוות, "וגבר ישראל".

זכות השירה נתכפרה למרים גניבת דעת פרעה

"ותצאן כל הנשים אחריה בתופים ובמחולות" (טו, כ)

חז"ל דרשו (מדרש תהלים יח') "כל מי שנעשה לו נס ואומר שירה בידוע שמחלין לו עונותיו, ונעשה כברייה חדשה. ישראל כשנעשה להם נס אמרו שירה, ונמחלו כל עונותיהם". וכתב הכלי יקר בשם רבינו בחיי, שלמדו כן מלשון "מחולות" שהוא על שם שנמחלו עונותיהן.

וכתב השפתי כהן שעל ידי השירה נמחל למרים עון גניבת דעת פרעה שאמרה לו "כי לא כנשים המצריות העבריות", וכן מה שגנבה דעתה של בת פרעה באומרה "האלך וקראתי לך אשה מינקת", שהיה לה לבטוח בה' ולומר "האלך וקראתי לך את אם הילד" ולגלות לה שיוכבד היא אם הילד [וכתב, שיש מי שאומר שבעון זה נהרג חור בנה], וכשאמרה שירה נמחל לה.

"בלע גמרא לא יצא..."

"שמו מן, והוא כורע גד לבן וטעמו כצפיחית בדבש" (טז, לא)

במדרש (שמו"ר כה, ג) אמרו שבמן היה ניתן לטעום את כל הטעמים שבעולם, ולפי מחשבת ורצון האדם היה משתנה טעמו, לחמוץ מתוק חריף ומלוח וכיוצא בזה.

ומסופר שפעם שהה הגאון רבי שמעון שוואב במחיצת החפץ חיים זצ"ל, ואמר לו החפץ חיים, "הנה טעם המן היה משתנה כפי שרצו לטעום בו. ולכאורה מי שלא חשב כלום איזה טעם טעם במן? וצריך לומר שלא חש בשום טעם, כי כשלא חושבים אין מרגישים טעם. המן היה מזון רוחני, וברוחניות כשלא חושבים הרי זה תפל. ולכן כשלומדים ולא חושבים לא חשים טעם בלימוד..."

ולא לחינם אמרו (תנחומא בשלח סי' כ') ש"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", ורמזו בוה כי כשם שאוכלי המן מן הסתם היו חושבים ומרהרים בשעת האכילה בטעם שהיו חפצים לטעום במן [שאם לא כן היה טעמו תפל], כך התורה ניתנת ונקנית למי שחושב וממהרר בעת לימודו בטעמו של דבר ועמל לדרת לעומקן של דברים, ואינו לומד בשטחיות.

והגאון רבי יצחק הוטנר היה אומר שכשם שאדם אינו שבע מבליעת המאכל אלא על ידי לעיסתו, שלועס שוב ושוב וחש בטעמים הגלומים במאכל ונהנה מהם, כך גם בלימוד, הכולע וממהר בתלמודו אינו גדל בתורה ["בלע גמרא לא יצא..."], ורק על ידי "לעיסת" הדברים והבנתם חש הוא בטעמם הנפלא והמתוק של דברי התורה ונהנה מהם, ומתוך כך נבלעים ברימו ונפשו נמשכת אחריהם, ועל ידי כך גדל ומתעלה בתורה הקד' בחפצו לטעום עוד ועוד מטעם נפלא זה.

ומאידך מקובלנו שהשטחיות היא אויב גדול של הלומדים, כי לימוד שטחי טעמו תפל והנפש אינה נמשכת אחריו. זאת ועוד, כי ברוך ומנוסה שהלומד בשטחיות אינו זוכר כל כך את תלמודו כמו הלומד בהבנה ויגיעה שתלמודו נחקק בלבו ומתוך כך זוכרו.

וידוע ומפורסם מה שכתב האגלי טל בהקדמה לספרו להוציא מלבם של הטוענים שאדם שנהנה ומתענג בלימודו נחשב לו שלומד תורה שלא לשמה, וכתב על כך "אדרבה, כי זוהי עיקר מצות תלמוד תורה להיות שש ושמוח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה".

שיחות מוסר והשקפה על הפרשה מאת הרב ראובן גולן בעמדות ובאתר קול הלשון, או בטל' 03-6171001

[הקט' 1-1-2-48-1-1. או 8* ואמור את שם המרצה והקט' 1-1]. השיחה המרכזית משודרת בשידור חי בקול הלשון ביום ה'

ב-40:16 [בסיום השיחה ניתן להורידה לאחר כמה דקות מהאתר]. לקבלת העלון שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

העלון מוקדש לעילוי נשמת גדעון בן רחל נעמן ז"ל ורחל בת מרים נעמן ע"ה

לעי"נ אדל בת רחל חמאוי ע"ה ♦ שמעון בן דוד פיקל ז"ל ♦ מרים בת שרה פיקל ע"ה ♦ יהודה בן רבקה שמעוני ז"ל ♦ שמעון בן מוסא כורש ז"ל

חביב בן פריחה ואזאנה ז"ל
סעידה בת חביבה ע"ה ע"י מועלם
יהודית הילדה בת חווה ע"ה ע"י ביטון

רינה בת סעדיה צברי ע"ה
רחל בת חביבא מרקובר ע"ה
אליהו בן זוהרה אטיאס ז"ל

חווטי בן משה וזארה ז"ל ע"י מאנע
עופרה בת אילנה ע"ה ע"י מאנע
מיסה בת סטורי אסתר דבש ע"ה